

Historie obce Hluboš do roku 1939

Ten hlubošský kostelíček

Ladislav Malý

*Ten hlubošský kostelíček
na vršíčku stojí,
od mláďi už vždycky býval
věrnou láskou mojí*

*Když jsem jezdil z dálných krajů
v krutých dobách války,
kynul mi ten kostelíček
přátelsky už z dálky.*

Hluboš – vesnice v klínu brdských lesů má svoji historii i svůj vlastní život, má svoji originalitu i svoji nezaměnitelnou tvář. Na hlubošský kostel je krásný pohled z velké dálky a krásný je i pohled od něho. Od kostela, jak se zde říká, vidíme pásmo centrálních Brd s Třemošnou, Kloboučkem i monumentální stavbu Svaté Hory. Vpravo pak nad údolím Litavky vidíme Slonovec a nezapomenutelný je pohled na malebné chaloupky Dominikálních Pasek, rozložených pod hradbou lesů.

Většina historiků ve svých dílech uvádí, že v nejstarší historii tohoto místa není nic zajímavého. Toto tvrzení není podle mého názoru tak úplně pravdivé. Je pravda, že události z této oblasti nemají větší celostátní význam, ale pro život tohoto kraje byly rozhodující.

Původ Hluboše, vlastně jen tvrze, je velmi starý. Profesor Sedláček v díle Hrady a zámky v Čechách uvádí, že toto panství patřilo k panství valdeckému. Ale ještě před rokem 1240, kdy byl postaven hrad Valdek, byl na Hluboši usazen rod Buziců, kteří získali toto území po vyvraždění Slavníkovců po roce 995. Tuto skutečnost dokládá i mapa, která je zobrazena v Kronice od profesora Laciny. Na této mapě je označena Hluboš jako tvrz, stejně jako Zbiroh, Žebrák a Točník. Další důkaz o existenci Hluboše nacházíme v Dějinách města Prahy od profesora Tomka (str. 372, díl I.), který uvádí, že svatovítský probošt měl jako prebendu, mimo několika vesnic na Hořovicku i Lhotu Hlubošskou, Tašeničku u

Piečiny (Pičín) a Jeseničku u Příbrami (asi koncem XIII. století). To dokazuje, že Lhota Hlubošská musela být od Hluboše odštěpena a proto musela být Hluboš původu staršího. Ve stejném díle profesora Tomka je i další zmínka z roku 1289 o vesničce Jesenička , kde se uvádí: „ Já, pičínský farář získal jsem desátek z vesničky Jesenička a žádám současně pro svoje poddané osvobození od soudu hlubošského“ . Tato Jesenička, která později v letech 1320 až 1580 zanikla, je snad totožná s Lhotou Hlubošskou, která byla vyměněna králem Janem roku 1320 s kapitulou pražskou. Jiné prameny uvádějí, že snad jde o nynější dvůr Náves. V úvahu však přichází také prostor luk mezi Hluboší a Loudilkou, označovaný starým názvem „ Jesenice “.

Další zprávy o dávném osídlení Hlubošska dokazuje i historicky doložená litavská stezka, vedoucí Berounskem k řece Otavě, jenž právě v místech dnešní Hluboše přestupovala brdské pohoří. Pod Loudilkou byla odbočka přes Hluboš a po hřebenové cestě pokračovala na Skalku a dále do Prahy. V Hluboši byla pravděpodobně noclehárna. Na severozápadní straně Hluboše se dodnes dochovalo jméno kopce, které rovněž připomíná starobylost této vsíky. Je to „Prašivák“. Toto jméno nemá podle mnoha odborníků nic společného s českým jménem „ prašivý “, ale s lužicko-slezským „prašati“, t.z. věštiti. V době pohanské věštily ženy „ prašavice “ z letu ptáků.

Než uzavřu tuto kapitolu o nejstarší historii hlubošského panství, musím se trochu zmínit o roce 1355, od kterého počítáme letošních 650 let Hluboše. Tento letopočet je uveden v Pamětní knize obce Hluboš na str.5, kde kronikář Jan Třesohlavý v historickém nástinu obce Hluboše napsal: „Farář pičínský měl v obci dědinu, na kterouž dosáhl roku 1355 osvobozením od soudu hlubošského“. Dále profesor Ladislav Malý ve Věstníku městského musea v Příbrami z července 1931 uvádí: „ Hluboš byla původně přiřazena k Pičínu, jehož farář bral z Hluboše obilný desátek, změněný později na poplatek dva zlaté a také již roku 1355 bylo rozhodnuto, že dědina fary pičínské na Hluboši nemá býti poddána soudu hlubošskému“.

Stará Hluboš stávala na jiném místě a první hlubošská stavení byla celá dřevěná. Když oheň zničil tuto usedlost, byla znovu postavena ze dřeva. Chalupy, spíše boudy, stály mezi Oborou a Jedlinou v údolí pod dnešní Hluboší. Snad i kolem potůčku k Chaloupkám. Později, po vykácení lesa, se rozšiřovala směrem k Návsům. I Hlubošská tvrz byla dřevěná. Kromě pánova bytu měla i větší hospodářská stavení a byla obehnána silnou zdí, příkopem a uzavřena vraty. Stará Hluboš byla několikrát úplně

vypálena. Jako první majitel hlubošské tvrze je uváděn jistý Zbraslav s manželkou Držkou, která pocházela z hradu Držka na Rokycansku. Zbraslav, který se později psal „ z Hluboše“, zřejmě patřil k rodu Buziců a Hluboš dostal věnem, když se Buzicové stěhovali v roce 1240 na Valdek.

Na hlubošském území bývalo v těchto dobách poměrně klidno. Přesto se tu odehrála v roce 1422 krvavá bitva. Bylo to na začátku husitského hnutí, kdy katolický pán Hanuš z Kolovrat, který chtěl příbramské panství, využil jako záminku „ přidržování se Příbramských k myšlence husitské“ a napadl Příbram, která byla jen chatrně opevněna. Příbramští se vzchopili a vydali se k Hluboši pod vedením Alšíka a Absolona Kovaříka. Veleli zbrojnému lidu, které vyslal i Zmrzlík z Orlíka. Nepočkali na pomoc Jana Žižky. Dne 8.zář 1422 v údolí mezi Čenkovem a Hluboši, pod lesem Komorskem, se strhla bitva.

Příbramští, kteří měli spolu s branným lidem Zmrzlíkovým 300 pěších a 18 jezdců zahájili bitvu proti Hanušovým 104 jezdcům. V urputném boji Příbramští podlehli. 30 bojovníků bylo pobito, 16 urozených a 115 měšťanů zajato a odvečeno na hrad Vitoun ležící na řece Mži (památník postaven 4.10.1876). Takto krvavě a dramaticky vstoupila Hluboš do XV.století.

Majitelé panství se poměrně často měnili. Okolo roku 1415 patřila Hluboš Oldřichu z Drásovic a Hluboše, po něm zdědil panství jeho syn Jan z Drásovic a Hluboše. Od roku 1455 byl na Hluboši Václav z Koněprus a roku 1469 opět jmenován Oldřich z Drásovic a Hluboše. Na počátku XVI.století panoval na Hluboši, ke které patřil Drahlín, Sádek, Bratkovice a Občov, Jan Karel ze Svárova. Roku 1533 jeho syn Karel prodal panství Petru Vamberskému z Rohatec, který v roce 1546 přestavěl tvrz na zámek. Znovu se rychle mění majitelé. Roku 1575 koupil Hluboš od potomků Petra

Kaple Svatého Kříže

Zámek Hluboš

Vamberského Bedřich Hořčice z Prostého. Ten ji pak prodal Václavu Šturmovi z Hiršfeldtu. Koncem XVI.století patřila Hluboš staročeskému vladyckému rodu Vtelenských ze Vtelna. V roce 1623 získal Hluboš Václav Bechyně z Lažan a 1629 koupila panství Magdaléna Bechinie z Olbramovic, která se po třetí provdala za Jana Humprechta z Račina. Před svou smrtí roku 1636 odkázala polovinu panství svému manželovi Janovi a polovinu dětem. O paní Magdaléně vypráví pověst, že rozčilená zálety svého muže, dala dvanácti nejhezčím hlubošským dívkám sedřít kůži z obličeje.

Začátek XVII.století se opět zapsal do dějin Hluboše krvavou bitvou, konanou pravděpodobně na stejném místě jako husitská bitva v roce 1422 mezi Hluboši a Čenkovem. Tehdy císař Rudolf II. si zajišťoval ve sporu s bratrem Matyášem pomoc u arciknížete Leopolda v pasovském biskupství. Pasovské vojsko, které vtrhlo do Čech v roce 1611 pod vedením Vavřince Raméa, vraždilo, loupilo a vypalovalo vesnice. Čeští stavové měli strach o svou nedávno získanou svobodu, a proto zavolali na pomoc krále Matyáše. Pasovští brzy začali ustupovat od Prahy, ale zjistili, že cesta přes Plzeň je již českými pány uzavřena. Proto se vydali na jih podle Litavky. Ale i tady na ně čekalo zemské vojsko, které vedl hrabě Jindřich z Thurnu. V průsmyku pod Hluboši bylo v březnu roku 1611 pasovské vojsko v bitvě rozprášeno.

Na životě Hluboše se v této době pochopitelně neblaze projevovala i válečná doba. Bitva na Bílé Hoře, třicetiletá válka a další dějinné události způsobily značné drancování a vraždění lidu. Hluboš v této době byla velmi malá a chudá. Stará ves už byla úplně vypálená a pomalu zanikala. Několik chalup stálo kolem cesty od zámku k Návsům. Na jižní straně zámku byly pozemky zalesněny. Dvůr Návse byl postaven v roce 1629. Po skončení válek začal majitel panství rozvíjet železářský průmysl. Na Litavce byla zřízena huť na tavení železné rudy a několik hamrů, kde se zpracovávalo železo. Na tyto práce, jelikož byl nedostatek místních nevolníků, povolával majitel panství cizí pracovníky, hlavně Němce. Roztavená litina byla v hamrech upravována na pruty, tzv.cejny a z nich pak kováři a cvočkaři vyráběli v různých formách hřeby, cvočky a jiné výrobky. Aby majitel panství získal nové osadníky, kteří pro něho pracovali, musel jim vytvořit příznivé životní podmínky. Proto využíval nového poddanského práva. Němečtí osadníci byli zcela svobodní, pracovali za plat, ale jejich děti, které se na panství narodily, si přinášely na svět poddanství a robotu.

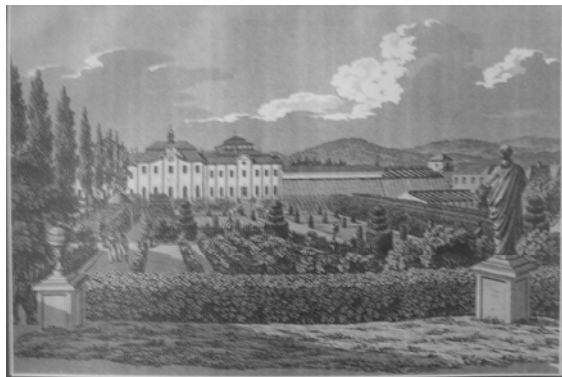
Příchodem německých osadníků se dá snadno vysvětlit velké množství německých jmen v Hluboši (Saxl, Lenc, Simmer, Vimr, Steiner

atd.). Pro nové osadníky vykázal majitel panství prostor po levé straně Litavky, kde byl vykácen les a postaveny chalupy. Noví osadníci požadovali pro toto sídliště samosprávu, kterou dostali a tím vznikla nová osada Paseky. Protože tato obec vznikla na pozemcích, které náležely vrchnosti, nazvali tuto osadu Dominikální Paseky. Podobně vznikla i osada Německé Paseky, dnes Kardavec. Tam se někdy kolem roku 1636 začali usazovat němečtí osadníci, kteří pracovali v pičínském mlýně, kde byla rovněž železárna.

Abychom měli představu o počtu obyvatel tehdejšího panství, uvedu několik údajů. Leopold Račín z Račina uvádí, že mimo panskou čeleď, bylo 31 osadníků, z nichž pak dva sedláci a šest chalupníků. Dle tohoto soupisu z roku 1651 žilo v Hluboši asi 141 obyvatel a na celém panství celkem 280 lidí. V roce 1653 v novém soupisu pro Berní rulu jsou již uváděny majitelé pozemků. Statky zřejmě byly v později přidělených číslech , č. 14 a č. 20. V čísle 14 je uváděn sedlák Kalina, jako rychtář. V této době byla již vyměřena a novými osadníky osazována nová část Hluboše, a to jižně od zámku. Po roce 1653 byla asi nejdříve postavena budova č.23. Zakladatel nové části Hluboše si našel nějakého člověka, kterému dal na starost sehnání nových osadníků. Když se mu dařilo, dostal větší příděl pozemků a hospodu s rychtou. V Hluboši to byla právě ona usedlost č.23. Měla rozsáhlý klenutý průjezd do velkého dvora. Při vyměřování nové obce byl majitel panství Račín z Račina velmi prozíravý. Založil velkou a pravidelnou návěs se dvěma rybníky a také dvě školy. Českou v Hluboši, kde učil kantor Jiří Staněk a v Dominikálních Pasekách německou, kde učil Matěj Koppe. Hluboš v této době asi nebyla příliš bohaté panství. Při dělení majetku v roce 1675, kdy Kryštof Humprecht (syn Jana) rozdělil panství na tvrz Hluboš, „ od kamene vystavenou, ale velice zpustlou , se dvorem a vesnicí od Švédů vypálenou“, na Bratkovice a Sádek se dvory. Po roce 1705 bylo opět panství zcela v rukou Bechiniu z Lažan. František Karel měl za manželku Kateřinu z vladyckého slezského rodu Hochbergů z Hennersdorfu. Roku 1741 převzal Hluboš i Pičín Jan Antonín, hrabě z Hochberg-Hennersdorfu, jehož manželka byla Marie Bechinie z Lažan. Hochbergové hlubošský statek zvelebili. Zámek byl nádherně barokně zařízen a byl vybudován park a velký skleník. Byl zřízen zvláštní vodovod z Litavky (patrně trkač vynalezený Moutgolfierem), který vedl vodu až na „ Bambousek“.

V té době ho obýval jakýsi major, snad svobodný pán z Verneiru, kamarád barona Hochberga z vojny. Z „Bambousku“ byla voda vedena pro potřeby zámku a také sloužila jako pohon unikátního hracího stroje.

Hru na tento nástroj poslouchal i císař František, když tudy projížděl. Některé prameny uvádějí, že zde i přespal.

Rytina zámku z 18.stol

Krásně upravený byl i les „Obora“ s udržovanými cestami, altánem, kulečnickem a jeskyní pro poustevníka. Poslední Hochberg panství zadlužil tak, že muselo být dáno do loterie. V ní ho vyhrál vídeňský dvorní sedlář, který jej roku 1816 ihned prodal knížeti Ottovi Viktorovi ze Schönburku-Waldenburku. Ten

v roce 1831 panství prodal za 220.000 zlatých hraběti Ludvíku z Pourtales a roku 1872 koupil panství Karel kníže z Oettingen-Wallersteinu. Za tohoto majitele byl zámek přestavěn a vnitřek byl s vybraným vkusem zařízen. Přílehlé hospodářské budovy i s pivovarem byly zbourány, zámecký park obehnan zdí. Od těchto dob zůstal v podstatě zámek nezměněn. Tento knížecí rod si Hluboš oblíbil a měl ji v držení až do roku 1925.

Po tomto výčtu majitelů hlubošského panství se vrátím k tomu, jak se vyvíjela vesnice. Jak jsem se již zmínil, stála vesnice před rokem 1653 kolem cesty od zámku k Návsům. Nejzajímavější byla budova č. 8. V době, kdy okolní chalupy (č.p. 9,10,11,12,17 a 18) byly jen malé boudy, bylo toto stavení velmi rozsáhlé. Celý dům byl klenutý a na straně k oboře byla prosklená pavlač. Dalším zajímavým domem byl dnes již neexistující „Purek“. Stál na východní straně zámku, za statkem č.p. 4. Ve starých záznamech je uváděn jako statek, později snad jako součást zámeckého pivovaru a vinopalny (sklepy), ale určitě byl do roku 1890 horním úřadem. Později byl přestavěn na lednici pro sousední knížecí hospodu.

Původní cesta od Čenkova procházela po hrázi „ Flusárny“, dále mezi statkem č.p. 4 a 5 až na dnešní křižovatku u „ Dubí“ (nová silnice postavena až v roce 1845), kde se napojovala na cestu z Pičina ke zděnému mlýnu u Litavky. Poslední stavení u této cesty bylo č.p. 22, které stálo trochu níže pod křížkem a po vyhoření již nebylo znovu postaveno. Když jsem se v této části zmiňoval o číslech domů, tak si musíme uvědomit, že ta

byla přidělována až v roce 1778, kdy z rozkazu císaře Josefa II. byl proveden pozemkový Katastr a stavení byla očíslována. Úřední komise postupovala při číslování tak, že čísla 1,2,3 byly v zámku. Pak dostávala čísla stavení kolem cesty k Návsum, pak po vršku zpět k Pičínu. Dále po jižní a západní straně návsi až do č. 39. Poté na „Lipku“ a po severní straně návsi až do č. 47. Více čísel v Hluboši nebylo. Domky s vyššími čísly jsou postaveny až po roce 1778.

Kostel nejsvětější trojice

Ten hlubošský kostelíček na vršíčku stojí. Tímto veršem jsem začal své povídání o Hluboši. Proč asi stojí na vršíčku, když Hluboš stávala v dávných dobách až za Oborou? Můžeme to vysvětlit snad tak, že to bylo pohanské kultovní místo, posvátný háj pro vykonávání pohanských obřadů. Po příchodu křesťanství do našeho kraje postavili pičínští kněží na tomto kopci kapličku.

V soupise osadníků z roku 1651 je o této kapličce tento zápis : „ I tamtéž při tom statku mému jest kostelíček založený sv. Trojicí nade vsí Hluboši ležící, ku kterému žádných zádušních peněz, krav a polí se nenachází, protože farní není.Desátek z Hluboše se do Pičina faře pičínského odvozuje, v témž pak kostelíčku farář pičínský někdy přísluhuje. Dáno 9. dubna 1651, podepsán Leopold Račín z Račina.“ Stará pověst o původu kostelíka uvádí, že kostel postavili dva obchodníci. Stalo se to prý takto: O posvícení hráli kluci o knoflíky. Jeden z nich stále prohrával a tak slíbil, že když vyhraje, dá sv.Antoničkovi dva koláče. Začal vyhrávat a svůj slib splnil. V tu dobu jeli kolem dva obchodníci a když uviděli dva krásné koláče, tak je snědli. V tu chvíli se však nemohli hnout z místa. Ze strachu prosili za odpuštění a slíbili, že pokud kouzlo pomine, nechají na kopci postavit kostel. Svůj slib také splnili a kostel stojí ve své kráse dodnes. To říká pověst. Vraťme se však k historickým údajům. Hluboš byla původně přífařena k Pičínu, jehož farář bral z Hluboše obilný desátek. Původní barokní kaple z konce XVII.století byla roku 1783 přestavěna na kostel Sv.

Trojice a v roce 1787 byla zřízena lokálie. Podle císařského nařízení z roku 1783 byla zrušena kaple sv. Antonína v Pičíně a vnitřní vybavení připadlo hlubošské vrchnosti, která jej nechala přemístit do hlubošského kostela. Byla přenesena monstrance, pacifikál, železná mříž, obraz sv. Antonína, kazatelna, ba i dlažba. Až roku 1855 byla lokálie povýšena na faru. Majitelé zámku Oetingen-Walersteinovi při rozsáhlých úpravách zámku nezapoměli ani na kostel. Jejich zásluhou byl 28.3.1877 starý kostel zbourán, zůstalo pouze zdivo věže. Stavba chrámové lodi probíhala velmi rychle. Nový kostel byl vysvěcen již 4.11.1877.

Snad nejznámějším farářem působícím v Hluboši byl Tomáš Draský, který se narodil 4.11.1791 v Praze. Vyučil se u svého otce mlynářem a teprve pak studoval. Téměř celý život působil v Hluboši, kde 8.2.1843 zemřel. Byl to člověk, který vynikal dobročinností, skromností, zbožností. Byl vynikající hudebník (naučil se hrát i na hrací stroj v zámeckém sále), složil dvě mše (figurální i pastorální). Sám se pustil do překladu písma svatého, ne podle slov, ale spíše podle smyslu a ducha českého jazyka. Překládal z původních jazyků (hebrejšтина a řečtina) a toto dílo vydal vlastním nákladem. Je zajímavé, že jeho vrstevníci se pokoušeli o to, aby byl prohlášen za svatého. Za jeho působení v Hluboši (1815-1843) vznikla asi kaplička u dolejšího rybníka. Podle vzhledu a stáří lze usuzovat, že vznikla začátkem XIX.století. V Hluboši se v této době věřilo, že jsou zde pochováni pobití vojáci. Stavbu kapličky financoval právě farář Draský. Podobná kaplička stála na „Jesenici“ , ale při zřizování cesty musela být zbořena. Farář Draský je pohřben na hlubošském hřbitově.

Kaplička u dolejšího rybníka

Hrob Tomáše Draského

O tom, kdy byla založena zdejší škola se nedochovaly žádné písemné zprávy. Mimo zmínek o prvních školách a učitelích z roku 1651 jsou záznamy až z roku 1787. To znamená, že škola vznikla pravděpodobně až po vzniku lokálie. Jako první učitel je uváděn Václav Houda, kterému se narodilo za 21 let 12 dětí (některé prameny uvádějí i 14

děti). Byl to vyhlášený hudebník, který hrál také na již zmiňovaném hracím stroji v zámku. Místo, kde se začalo vyučovat, není zaznamenáno. Lze usuzovat, že to bylo v bytě učitele, to znamená v domě č. 38 (po zavedení matrik v roce 1788 jsou v tomto domě vedeny narozené děti tohoto učitele). Od roku 1788 se vyučovalo v domě č.54, poté asi dva roky v „Půrku“. V dnešní faře č.p. 37 se učilo do roku 1810. Pak se škola vrátila opět do č. 38, kde se učilo 48 let a je to vlastně první školní budova (tento dům později vyhořel a byl znovu postaven v roce 1899). Od roku 1859 se učilo ve vedlejší budově č.p. 55 a to až do doby vybudování nové školy. Ta byla postavena mimo obec v roce 1913 a její stavba stála 94.000Kč. Při větším počtu dětí byly jednotlivé třídy umístěny i v rodinných domcích např. na „Lipce“ č.p.36 nebo v č. 106 u Schořovských. Nová škola měla šest tříd a chodily do ní děti z Hluboše, Bratkovic, Dominikálních Pasek, Sádku a Kardavce. Děti z Drahlína a Sádku přestaly do Hluboše docházet v roce 1871, kdy byla v Drahlíně zřízena škola.

První tři školy

Současná škola

V roce 1880 byla v Hluboši zřízena první četnická stanice a to v domě č.p.36 na „Lipce“. Na této stanici sloužili celkem čtyři četníci, jejichž velitelem byl Josef Verych. V roce 1888 byl zřízen u Kosů v domě č.p. 94 první poštovní úřad, který se později stěhoval do č.p.38, v roce 1934 do č.p. 127 (Fr.Zikan) a nakonec do č.p. 134 (Kalina). 1.9. 1938 byla dána do provozu telefonní ústředna a veřejná telefonní hovorna. I veřejný život se v této době začínal rodit. Prvním spolkem v Hluboši byli hasiči. Sbor dobrovolných hasičů byl založen roku 1887 a protože byl první, uvedu i jména členů výboru. Velitelem byl řezník Josef Linhard, náměstkem rolník František Mareš, jednatelem zámečnick Karel Saks, pokladníkem rolník Václav Polák a druhým jednatelem byl obchodník Antonín Kalina. Při sboru byla založena knihovna, která se později stala základem pro obecní knihovnu . K.Saks spolu s učitelem Beranem založili spořitelní spolek (1907) a hlavně zásluhou těchto občanů byl založen i spolek haléřový.

Členové platili dva haléře příspěvků a pořádáním mnoha společenských akcí, hlavně divadelních představení a přednášek dosáhli takového příjmu, že si mohli pořídit vlastní jeviště a všem školním dětem nakoupili stejné školní potřeby. V roce 1911 byl založen v Hluboši spolek DTJ (dělnická tělovýchovná jednota), jejíž starostou byl Antonín Saksl, který v té době pracoval jako nástrojář v Čenkovské továrně (v té době tam pracoval i pozdější jugoslávský prezident Tito). Nějaký čas také v Hluboši existoval spolek vojenských vysloužilců. Byl podporován pány z úřadů a rovněž kníže pořádal vojenské parády. Tento spolek ale rychle zanikl.

Sarajevský atentát ukončil společenský život na vesnici a přinesl bídu a utrpení. I Hluboš měla své mrtvé. Jejich jména jsou vyryta na pamětní desce u kostela. Tato pamětní deska má také svůj zajímavý osud. Když se v roce 1922 obecní zastupitelé rozhodli postavit padlým v 1.světové válce pomník, došlo k velkým rozporům, kde pomník postavit. Strana lidová chtěla pomník stavět u kostela, ale ostatní strany ho chtěly postavit na samostatném místě, buď před kanceláří velkostatku (č.p. 23) nebo v zahradě před starou školou. Tento návrh v obecním zastupitelstvu neprošel a proto zástupci všech ostatních stran odstoupili ze všech obecních funkcí a nezbylo nic jiného, než postavit pomník u kostela (pomník zhotovil místní kameník Josef Bambas za 6.000 Kč.). Podobný osud mělo i umístění „lípy svobody“. Při stromkové slavnosti 10.4.1919 vysadil řídící učitel Šembera lípu do východní části návsi proti kancelářím velkostatku. Panu učiteli Beranovi se toto místo nelíbilo, a proto vysadil druhou lípu v hořejší části návsi, kde stojí dodnes.

T.G.Masaryk

Poválečná doba začínala velmi živě i v naší obci. Jsou připravovány nové obecní volby se všeobecným hlasovacím právem. Dochází k odloučení Dominikálních Pasek od Hluboše. Dne 16.11.1919 je zvolen prvním starostou rolník Josef Simr. Tento starosta přivítal dne 27.8.1920 v Hluboši prezidenta Československé republiky T.G.Masaryka. Před příjezdem pana prezidenta byla celá vesnice náležitě upravena, domky natřeny a každý se těšil na příjezd slavného muže. V den příjezdu byla silnice od Pičína do Hluboše obstoupena velkým množstvím lidu. Na křižovatce u „Dubí“ byla postavena slavobrána. Kolem jedné hodiny přijela paní prezidentová s dcerami. Sám pan prezident

přijel až v pět hodin a po přivítání starostou Simrem se vydal obcí do zámku. Doprovod mu zajišťovali místní spolky, legionáři a jízdní oddíl příbramského Sokola. Za pobytu prezidenta na zámku v Hluboši za ním přijížděli čelní státníci, jako Dr. Beneš, kancléř Dr. Šámal a jiní. Nějaký čas tu pobýval i malíř L.Vacátko, který zde namaloval i známý obraz prezidenta na koni. Svůj první pobyt v Hluboši prezident ukončil 18.10.1920. Podruhé přijel 22.12.1920 (přijel vlakem) a s malou přestávkou (31.12-2.1.1921) dne 7.1.1921 opustil Hluboš navždy (pamětní deska o pobytu prezidenta byla odhalena v roce 1930).

Po roce 1921 nastává velké rozšiřování obce. Velká nouze o byty přiměla obecní zastupitelstvo a občany (Šmejkal, Lojín, Simr, Hanuš, Mareš a Rudovský), aby podali žádost řediteli velkostatku Vlasákovi o prodej stavebních pozemků v jižní části obce. Jednalo se o pole za štěpnicí velkostatku, které bylo v tzv. nouzovém paktu. Ředitel Vlasák nesouhlasil s odprodejem. Až teprve žádost u knížete Oetingena byla vyřízena kladně. První domky kolem okresní silnice byly postaveny v roce 1925. Parcelací v témže roce získalo pozemky od velkostatku celkem 20 žadatelů. Tělovýchovná jednota Sokol, která vznikla v roce 1923 získala darem od knížete pozemek v „Dubí“ pro zřízení cvičiště.

Počátkem roku 1924 začíná obecní zastupitelstvo uvažovat o zavedení elektrické energie do Hluboše. První informativní schůze byla v únoru 1924. Ing. Výborný seznámil občany s výhodami této novinky a doporučil, aby se občané v případě zájmu o zřízení elektrických přípojek sdružili do družstva, které mělo možnost získat státní dotaci. Občané tento návrh přijali a založili tzv. „Elektrárenské družstvo“, kde každý z členů složil podíl podle počtu žárovek, které bude používat. Jeden podíl činil 200 Kč na dvě žárovky. Nejvíce podílů (150) složil ředitel velkostatku pan Vlasák, který se stal současně předsedou tohoto družstva. Na podzim roku 1925 byla skončena stavba trafostanice na „Lipce“ a rozvodná síť do každého domu člena družstva. Bylo zřízeno 10 veřejných světel (na výstavbu zapůjčila obec bezúročně 48.000 Kč.). Celkové náklady na výstavbu tohoto zařízení činily 131.000 Kč.

V roce 1925 přechází hlubošské panství po 200 letech opět do českých rukou. Velkostatek Hluboš, tehdy v záboru se dvory Pičín, Návse a Žirovy, koupil příbramský továrník Josef Kolařík, který zámek i celé hospodářství podstatně zvelebil. Upravil park, rozšířil zahrady, vybudoval nové hospodářské objekty. V roce 1929 přistavěl k hostinci velký sál pro TJ Sokol, kde 15.9.1929 bylo slavnostní akademií zahájeno cvičení a v témže roce zde začal Sokol provozovat první biograf. V roce 1948 byl rodině

Kolaříků majetek znárodněn a na zámku byla zřízena politická škola, pak kasárna, ubytovna pro horníky uranových dolů a nakonec učiliště. V roce 1992 dostávají potomci Kolaříka zámek zpět. Postupně opravují interiéry a park. Dnes je již zámek z části zpřístupněn veřejnosti. Je zde expozice o T.G.Masarykovi a jeho ženě.

Jaké další události se děly v Hluboši ve 30. letech minulého století? Jistý pan Vokáč zřídil v roce 1931 první autobusovou linku z Hořovic do Příbrami. Každý den jezdily přes Hluboš dva spoje. Rozšíření této služby zajistily státní dráhy na stejné trase. Ve stejném roce staví obchodník Kalina vedle svého hostince č.p.45 (za 100.000 Kč.) obchodní dům (č.p. 134), kde byl později poštovní úřad i sídlo Kampeličky. V této době se stává Hluboš velmi oblíbená pro tzv. „letní hosty“.

Koupaliště

Podle obecní kroniky zde po dobu tří až čtyř měsíců bydlelo třicet zámožných rodin z Prahy. Je jisté, že letní hosté přivezli do Hluboše oživení a obohacení vesnického života. Podnikavý obchodník Kulhánek využil tohoto zájmu a zřídil v jižní části Hluboše koupaliště se šatnami, krytým kuželníkem a zděným kioskem pro občerstvení, kde dostal i povolení k výčepu piva.

První polovina XX.století se vyznačovala nejen širokou výstavbou nových rodinných domů, jak v „novostavbě“, tak i na „Lipce“, ale i bohatým kulturním životem. Sbor dobrovolných hasičů pořádal nejen hasičská cvičení a okázalé parády, ale hlavně divadelní představení a taneční zábavy v hostinci u Petáků. Také Sokol nezůstal nic dlužen veřejné prezentaci své činnosti. Jeho veřejná cvičení i šibřinky, pořádané vždy s jiným námětem, byly velkolepé. Největší rozsah těchto akcí byl po vybudování velkého sálu u Knížecí hospody. Další spolek, který se velkou měrou zasloužil o kulturní život v Hluboši byl DTJ. Všechny tyto spolky pořádaly divadelní představení, jak v Sokolovně, tak i v přírodě, buď v zámeckém parku nebo na cvičišti v „Dubí“. Snad všechny tyto akce jsou zapsány v pamětní knize s poznámkami: „Za ohromné účasti všeho obcenstva, jak místního, tak z celého okolí“. Za zmínku stojí, že místní

ochotníci se nebáli nastudovat i operety. Hudební stránku zajišťoval Karel Bedřich, bývalý vojenský kapelník.

Život na vesnici nebyl nikdy lehký, přinášel s sebou různé veselé, ale i smutné příběhy. Začnu své vyprávění tím veselejším. Jedna z kramářských písní, kterou složili příbramští studenti se jmenuje: „Cvočkařem byl Danda“ a popisuje „ ohavný čin“, jenž se stal v Hluboši.

*„Cvočkařem byl Danda,
bejvala s ním sranda,
když v hospodě seděl,
žádněj nic nevěděl,
že on v týhle noci,
do zlé přijde moci.“*

Když se totiž cvočkař Danda vracel z hospody domů, přepadli ho ve zdích dva lapkové a pořádně ho ztloukli. Nebyla to vražda, jak se zpívá, protože Danda se brzy uzdravil a z celé příhody si dělal legraci. Danda byl zvláštní, veselý člověk. Později, v roce 1939 si přivydělával jako ponocný a hrdě prohlašoval, že jemu nebude nikdo poroučet. Při jedné noční službě jej na návsi zatkla německá policie a zavřela ho v hospodě u Petáků. Ráno nevěděli co s ním mají dělat, tak ho pustili. Danda později říkával, že to byla jeho nejhorší noc života, protože byl celou noc v hospodě a nevypil ani jedno pivo. Dožil se skoro sta let.

Z mnoha lidských tragédií, které se v Hluboši odehrály, uvedu událost z roku 1926. Tehdy o žnících převážel Alois Polák, sedlák z č.4 mlátičku. Jeho zapřažení koně se splašili a smrtelně jej zranili. Alois Polák byl legionář, člen obecního zastupitelstva, velitel hasičů a člen výboru hlubošského Sokola.

Ke statku č. 4 se vztahuje i další zápis v Pamětní knize Hluboše, kde se uvádí, že o pouti v roce 1932 byl okraden Václav Polák o peřiny a šatstvo. Když už jsem u těch krádeží, tak nesmím zapomenout na rok 1922, kdy se zloději nebáli vykrást kostel a později v roce 1937 byla úplně vykradena prodejna „Baťa“.

Ve svém vyprávění o Hluboši jsem se dosud nezmínil o počtu obyvatel, kteří žili v Hluboši po roce 1651. Podle dochovaných záznamů žilo v obci v roce 1780 asi 400 obyvatel v 47 domech. V roce 1857 to bylo již 731 obyvatel v 78 domech a v roce 1921 měla Hluboš 784 obyvatel a 105 domů. Zajímavý je i počet dětí, které navštěvovaly školu v roce 1921. Do

školy chodilo 270 dětí, z toho 133 z Hluboše, 101 z Dominikálních Pasek a 36 z Kardavce.

V Hluboši se pěstovalo i mnoho ovocných stromů. Zdá se až neuvěřitelné, že v roce 1935 bylo napočítáno 2.458 kusů jabloní, 695 hrušní, 554 třešní, 381 višní, 1.595 švestek a 64 ořešáků. A k těmto statistickým údajům přidám i několik čísel o živnostech v Hluboši v první polovině XX.století. Hlubošské občany zásobovali čtyři obchody se smíšeným zbožím, dva řezníci, dva pekaři, jeden trafikant a jedna prodejna obuvi. Dále zde pracovali další drobní řemeslníci jako kováři, krejčí, ševci, truhláři, malíři pokojů atd.

Hospoda v domě č.p.23

Hostinec Černých

Hospoda Na Knížecí

V předchozí kapitole o hlubošských živnostnících jsem se úmyslně nezmínil o hostincích, kterých zde bylo celkem pět. Myslím, že připomenutí historie těchto již zaniklých „osvěžoven i diskusních klubů,“ má v tomto vzpomínání na starou Hluboš své místo. První zmínky o hospodě s rychtou se objevují kolem roku 1651 po založení nové části vesnice. Byla určitě v domě č.23 (dnešní bytový dům). Byla to velká zájezdní hospoda s prostorným dvorem, ke které patřil sousední statek č.24. Majitelem této hospody je uváděn rod Šimonovských. Později tuto hospodu vlastnil sládek hlubošského pivovaru Staněk, který byl potomkem učitele Staňka, o kterém jsem se již dříve zmínil. Zanikla asi kolem roku 1871, kdy zde vznikly

kanceláře velkostatku. V č.31 byla židovská hospoda, v roce 1778 se uvádí jako hostinec Černých. Pozdější majitel byl i majitelem jineckého pivovaru a v roce 1935 ji koupil J.Holeček. Zanikla v 50. letech minulého století. Hospoda U Petáků vznikla po roce 1750 a založil ji nejspíš nějaký bednář ze zámeckého pivovaru, protože se tam také říkalo „U Bednářů“. Není vyloučeno, že se tak jmenoval původní majitel, jelikož se toto jméno vyskytuje již v seznamu osadníků z roku 1651. Původní vstup do hospody byl z východní strany, kudy vedla cesta na Pičín. Byla to hospoda hlubošských hasičů. Zanikla v 50. letech minulého století.

Hospoda U Petáků

Hospoda Na Knížecí vznikla v roce 1876 po zbouraném a přestěhovaném statku č.4. Byla majetkem panským a byla pronajímána. Největšího věhlasu získala po roce 1929, kdy byl přistavěn velký sál. Zanikla na konci XX.století.

Hospoda U Kalinů

Na místě statku č. 45, který vyhořel, vznikla hospoda u Kalinů. Vlastnil ji rod Kalinů, jenž byl jedním z nejstarších rodů v Hluboši (Antonín Kalina

Hospoda U Fialů

je uváděn jako poslední rychtář v Hluboši). Tato hospoda rovněž zanikla v 50.letech minulého století. Poslední hlubošská hospoda byla v domě č.34, je asi nejmladší, ale přežila až do 21.století. O hospodě u Fialů, dříve Šobíšků se kronika zmiňuje v roce 1790 jako o statku sedláka Koudeli, který jeho žena Rosálie prodala Augustovi Bulkovi. Ten statek přestavěl a prodal

Šobíškům, kteří zde zřídili hospodu a řeznictví. Do této kapitoly patří asi také zmínka o hlubošském pivovaru. Již Leopold Račín uvádí ve svém

Zde stál pivovar

příznání majetku pro berní rulu v roce 1653, že „při hlubošském statku je pivovar, v němž se vaří 8 a půl sudů na 4 vědra“. Tento pivovar stával na severovýchodní straně zámku, částečně na dnešní zahradě pod hostincem a na dnešní silnici. Vedle pivovaru byly byty pro panskou čeleď. Lihovar, o jehož vzniku není písemných záznamů, stával podle katastrálních map z roku 1780 v místě dnešní kaple sv.Kříže. Druhá vinopalna měla č.26 a stála na zahradě Buryanova statku č.25. Všechny tyto objekty byly zbourány. Zámecký lihovar v roce 1738, kdy Marie Bechinie z Lažan nechala na tomto místě postavit kapli. Pivovar byl zrušen zároveň s bouráním hospodářských budov v okolí zámku.

Své vyprávění o historii Hluboše ukončím pohnutými roky 1938-39. Pod vlivem mezinárodní situace se konal „X. slet všesokolský v Praze“, pod heslem „Sbratření národů ve zlaté Praze“. Byl velkou manifestací světového míru. Hlubošský Sokol se zúčastnil sletu i slavnostního průvodu Prahou dne 6.6. se svými dorostenci a žáky. V celém státě, rovněž i v Hluboši začínají cvičení na obranu státu a proti leteckým útokům. Už v roce 1936 měla Hluboš velitele protiletecké obrany. Velká branná cvičení se konala spolu s přidělenými obcemi Kardavcem, Dominikálními Pasekami, Bratkovicemi a Sádkem v prostoru u Litavky. Náladu lidí v této době emotivně vyjadřuje zápis v Pamětní knize, který doslovně uvádím: „Mobilizace do 40 roků, to hrozné slovo mobilizace, historik vypíše ty hrozné chvíle uprchlíků a nás všech a 29.září pláčí lidé kolem. Až jednou nestranný historik bude líčiti naši poslední národní katastrofu, učiní tak jistě v barvě nejčernější a strhne škrabošku modlám a různé stvůry zařadí do alba národních zločinců. Bílá hora, Mnichov, nepřítel nás neporazil, ale přítel nás zradil: Na věčnou paměť: 29.září 1938 Petr Mareš“.

Po těchto vzrušených událostech přichází 15.3.1939 okupace Československa. Do Hluboše přichází okupační vojsko 15.3.1939,za ohromné sněhové vánice, v počtu asi 500 mužů. Usídlili se v zámku, v Sokolovně a v hostinci u Petáků. Tohoto dne také povinně odevzdávají

občané všechny střelné zbraně a je stanovena uzavírací doba ve všech hostincích na 20.00 hodin. Postupně dochází ke zklidnění situace a jak uvádí kronika „vše se vrací do starých kolejí“. Ale jak dnes víme, tyto staré koleje nebyly úplně rovné a přivedly celý národ, včetně Hluboše, do druhé světové války. Ta se podepsala válečnými útrapami a tragickými důsledky válečného běsnění snad na každém.

Na úplný závěr mého stručného vyprávění o Hluboši nemohu zapomenout na hlubošského rodáka Antonína Saksla, z jehož výtisků jsem převážně čerpal údaje o historii. Jeho životním snem bylo vydat knihu o historii Hluboše. Ač vyučený nástrojař, prostudoval velké množství dokumentů v archivech i knihovnách a zapsal mnoho vzpomínek, jak svého otce, dlouholetého starosty, tak ostatních pamětníků. Tento soubor pamětí využívali i profesionální historici pro své práce. Většinu těchto zápisů jsem získal z rodinného archivu pana Jiřího Bryndy staršího, za což mu upřímně děkuji.

Přeji Všem hlubošským občanům, rodákům i přátelům Hluboše, aby byli spokojeni s letošní oslavou 650 let trvání Hluboše a věřím, že za dalších 650 let bude Hluboš stále krásná a pro naše potomky bude platit těch několik veršů ze začátku mého vyprávění.

Antonín Peták
duben 2005

Použitá literatura:

- Pamětní kniha obce Hluboš (první část z roku 1928)
- Stručný výtah z dějin hlubošského panství. Antonín Saksal – lidový kronikář
- Berní rula, část 26 Phdr. Hradecký (vydání st.pedagogického nakladatelství 1952)
- Československá vlastivěda, díl IV 1932
- Vlastivědný sborník Podbrdská č. 8-9, 1974-75, Mathauser – Polák,
- Věstník městského musea v Příbrami č. V, červenec 1931, Ladislav Malý - Hluboš
- Od stříbrných hor, roč. XIII, č. 5, František Bílek – Hlubošsko
- Od stříbrných hor, roč. II, č. 7, Z dějin hlubošského zámku
- 200 let základní školy v Hluboši MKS MNV a SRPŠ Hluboš 1988

Příloha:

Jména obecních starostů od roku 1856 do roku 1939

1856 – 1862	Jan Šimonovský
1862 – 1866	Antonín Kalina
1866 – 1869	Jan Burian
1869 – 1872	Jan Kalina
1872 – 1875	Václav Koudela
1875 – 1876	František Skala
1876 – 1879	František Votruba
1879 – 1882	Antonín Volf
1882 – 1892	Antonín Saks
1892 – 1895	Augustin Bulka
1895 – 1902	Karel Saks
1902 – 1906	Josef Šimr
1906 – 1919	Josef Burian
1919 – 1920	Josef Šimr
1920 – 1928	Karel Tomek
1928 – 1934	Antonín Burian
1934 – 1939	František Kočí

